

Autorka programu:
Barbara Walkowicz

ZGODNY
Z PODSTAWĄ
PROGRAMOWĄ
2024

Historia

Program nauczania dla klas

4-8

szkoły podstawowej

© Grupa MAC S.A., Kielce 2024

Grupa MAC S.A.
25-561 Kielce, ul. Witosa 76
tel. 41 366 55 55, faks: 41 366 33 02
e-mail: kontakt@mac.pl, www.mac.pl

Spis treści

1. Podstawa prawna	4
2. Ogólna charakterystyka programu nauczania	4
3. Fragment podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej (dotyczący przedmiotu <i>historia</i>)	4
4. Sposoby osiągania celów kształcenia i wychowania	10
5. Zakładane osiągnięcia ucznia	12
6. Propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia	21
7. Bibliografia	22

1. Podstawa prawna

Program nauczania historii w klasach 4–8 opiera się na podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej (załącznik nr 1 Rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2024 poz. 996).

2. Ogólna charakterystyka programu nauczania

Nauczanie historii w szkole podstawowej ma na celu zaszczepienie w uczniach zainteresowania przeszłością oraz pomaganie w zrozumieniu zjawisk współczesnych.

Uczniowie szkoły podstawowej przechodzą metamorfozę od dziecka, które żyje jeszcze w świecie fantazji, do bardzo krytycznego wobec świata nastolatka. Program, poprzez uwzględnienie możliwości poznawczych i emocjonalnych uczniów w tym wieku, pomaga poznać dzieje rodziny, regionu i kraju oraz historię powszechną, a także poznać i zrozumieć zjawiska społeczne, gospodarcze i polityczne, które kształtowały świat i doprowadziły do aktualnego rozwoju cywilizacyjnego ludzkości.

Zgodnie z podstawą programową przewidziano dla ucznia:

- w klasie 4 – zapoznanie się z historią jako nauką, metodami poznawania historii, a także najbliższymi uczniowi obrazami przeszłości (takimi jak: rodzina, historia lokalna, propedeutyczne przedstawienie wybranych epizodów z historii Polski);
- w klasie 5 – poznanie najdawniejszych dziejów ludzkości, zwłaszcza zachodniego kręgu kulturowego, oraz historii naszego narodu i państwa w średniowieczu;
- w klasie 6 – poznanie dziejów Polski na tle zmian, jakie następowały w Europie i na świecie do początków XIX w.;
- w klasie 7 – poznanie trudnego czasu zaborów, dwudziestolecia międzywojennego i narodzin totalitaryzmów;
- w klasie 8 – ukazanie walki narodu polskiego z nazizmem i komunizmem oraz przemian w świecie powojennego ładu dwubiegunowego aż do XXI w.

Dzięki ukazaniu historii Polski na tle dziejów powszechnych, uczniom łatwiej będzie zrozumieć zjawiska i zależności zachodzące we współczesnym świecie. Nauczycielowi program pozwala na dostosowywanie do warunków szkolnych zarówno treści wykraczających poza podstawę programową, jak też na dobór metod i form pracy z uczniami.

Program daje możliwość holistycznego spojrzenia na rozwój cywilizacyjny, a skorelowanie wiadomości i umiejętności z zakresu innych przedmiotów (humanistycznych i matematyczno-przyrodniczych) tylko w tym uczniowi pomaga.

Oprócz wiedzy typowej dla historii, program daje też możliwości pozyskania umiejętności ogólnych: współpracy z innymi, krytycznej postawy wobec zjawisk, opinii i postaw, analizy tekstów kultury i innych.

Nauczanie historii pomaga również kształtować postawy akceptowane społecznie, czyli: patriotyzm, tolerancję, poczucie odpowiedzialności za siebie i innych, szacunek dla osiągnięć – walki i pracy – własnego narodu, kręgu kultury zachodniej i innych kultur, poszanowanie prawa, wrażliwość na piękno itp.

Program nauczania historii rozwija umiejętności językowe, interpersonalne, analizy zjawisk, ale również syntezy wiadomości. Te umiejętności ważne są tak dla humanisty, jak i ucznia o innych zainteresowaniach.

3. Fragment podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej (dotyczący przedmiotu *historia*)

Historia

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Chronologia historyczna.

1. Odróżnianie przeszłości, teraźniejszości i przyszłości.
2. Posługiwanie się podstawowymi określeniami czasu historycznego: epoka, okres p.n.e., okres n.e., tysiąclecie, wiek, rok.
3. Obliczanie upływu czasu między wydarzeniami historycznymi.
4. Umieszczanie procesów, zjawisk i faktów historycznych w czasie oraz porządkowanie ich i ustalanie związków przyczynowo-skutkowych.
5. Dostrzeganie zmiany w życiu politycznym i społecznym oraz ciągłości w rozwoju kulturowym.

II. Analiza i interpretacja historyczna.

1. Krytyczne analizowanie informacji uzyskanych z różnych źródeł (w tym kartograficznych), próba wyciągania z nich wniosków.
2. Lokalizacja w przestrzeni procesów, zjawisk i faktów historycznych przy wykorzystaniu map i planów w różnych skalach.
3. Rozróżnianie w narracji historycznej warstwy informacyjnej, wyjaśniającej i oceniającej.
4. Objaśnianie związków przyczynowo-skutkowych, analizowanie zjawisk i procesów historycznych.
5. Dostrzeganie potrzeby poznawania przeszłości dla rozumienia procesów zachodzących we współczesności.

III. Tworzenie narracji historycznej.

1. Konstruowanie ciągów narracyjnych przy wykorzystaniu zdobytych informacji źródłowych.

2. Posługiwanie się pojęciami historycznymi i wyjaśnianie ich znaczenia.
3. Przedstawianie argumentów uzasadniających własne stanowisko w odniesieniu do procesów i postaci historycznych.
4. Tworzenie krótkich i długich wypowiedzi: planu, notatki, rozprawki, prezentacji.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

KLASA IV

I. Elementy historii rodzinnej i regionalnej. Uczeń:

- 1) zbiera informacje na temat historii swojej rodziny, gromadzi pamiątki rodzinne i opowiada o nich;
- 2) poznaje historię i tradycje swojej okolicy i ludzi dla niej szczególnie zasłużonych; zna lokalne zabytki i opisuje ich dzieje.

II. Najważniejsze elementy polskiego dziedzictwa kulturowego. Uczeń:

- 1) zna symbole narodowe (barwy, godło, hymn państwowy), najważniejsze święta narodowe i państwowe, potrafi wytłumaczyć ich znaczenie;
- 2) wiąże najważniejsze zabytki i symbole kultury polskiej z właściwymi regionami.

III. Refleksja nad historią jako nauką. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, na czym polega praca historyka;
- 2) wskazuje sposoby mierzenia czasu w historii i posługuje się pojęciami chronologicznymi;
- 3) rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych;
- 4) odróżnia historię od dziejów legendarnych.

IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o:

- 1) księciu Mieszku i czeskiej Dobrawie – chrzcie Polski;
- 2) Bolesławie Chrobrym – pierwszym królu – i zjeździe w Gnieźnie;
- 3) Kazimierzu Wielkim – ostatnim z Piastów;
- 4) królowej Jadwidze, Władysławie Jagielle, unii polsko-litewskiej i zwycięstwie grunwaldzkim;
- 5) Mikołaju Koperniku i krakowskich żakach;
- 6) Janie Zamoyskim – wodzu i mężu stanu;
- 7) królu Janie III Sobieskim i innych bohaterach wojen XVII w.;
- 8) Tadeuszu Kościuszcze i kosynierach spod Racławic;
- 9) Janie Henryku Dąbrowskim i Józefie Wybickim oraz polskim hymnie;
- 10) Romualdzie Traugutcie i powstańczym państwie;
- 11) Marii Skłodowskiej-Curie – laureatce Nagrody Nobla;
- 12) Józefie Piłsudskim i jego żołnierzach;
- 13) Eugeniuszu Kwiatkowskim i budowie Gdyni;
- 14) „Zośce”, „Alku”, „Rudym” i „Szarych Szeregach”;
- 15) Witoldzie Pileckimi – jego wojennych i powojennych wyborach, Danucie Siedzikównie „Ince”;
- 16) papieżu Janie Pawle II i jego pierwszej pielgrzymce do Polski;
- 17) „Solidarności” i jej bohaterach.

Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniami. Nauczyciel może zaproponować także inną tematykę, ważną dla jego uczniów.

1. Plemiona słowiańskie.
2. Misja św. Wojciecha. Zakony w Polsce. Rozwój piśmiennictwa i rolnictwa.
3. Zamki i rycerze. Znaczenie, uzbrojenie, obyczaje.
4. Złoty wiek kultury polskiej. Osiągnięcia architektury i sztuki – Wawel.
5. Gdańsk – Polska spichlerzem Europy. Miasto, port, rozwój handlu zbożem.
6. Zygmunt III Waza. Warszawa stolicą Polski.
7. Obiady czwartkowe króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Rozkwit kultury za ostatniego króla.
8. Strajk dzieci we Wrześni. Germanizacja, rusyfikacja.
9. Bitwa Warszawska 1920 r.

KLASY V–VIII

I. Cywilizacje starożytne. Uczeń:

- 1) porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym;
- 2) umiejscawia w czasie i przestrzeni cywilizacje Starożytnego Wschodu oraz cywilizacje starożytnej Grecji i starożytnego Rzymu;
- 3) charakteryzuje system wierzeń w Egipcie, Grecji i Rzymie, religię starożytnego Izraela; wyjaśnia różnicę między politeizmem a monoteizmem;

- 4) umiejscawia w czasie i zna różne systemy sprawowania władzy oraz organizację społeczeństwa w Egipcie, Atenach peryklejskich i Rzymie;
- 5) charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej świata starożytnego w różnych dziedzinach: filozofii, nauce, prawie, architekturze, sztuce, literaturze;
- 6) umiejscawia w czasie i przestrzeni narodziny oraz rozprzestrzenianie się chrześcijaństwa.

II. Bizancjum i świat islamu. Uczeń:

- 1) umiejscawia w czasie i przestrzeni narodziny islamu i wyjaśnia wpływ cywilizacji muzułmańskiej na Europę;
- 2) umiejscawia w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie i rozpoznaje osiągnięcia kultury bizantyjskiej (prawo, architektura, sztuka); dostrzega różnice między chrześcijaństwem wschodnim i zachodnim.

III. Średniowieczna Europa. Uczeń charakteryzuje władzę królewską, cesarską i papieską oraz relacje między nimi.

IV. Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy. Uczeń:

- 1) przedstawia instytucje systemu lennego, wyjaśnia pojęcie stanu i charakteryzuje podziały społeczne w średniowieczu;
- 2) opisuje warunki życia w średniowiecznym mieście i wsi;
- 3) porównuje kulturę rycerską i kulturę miejską, opisuje charakterystyczne cechy wzoru rycerza średniowiecznego, rozpoznaje zabytki kultury średniowiecza we własnym regionie, wskazuje różnice między stylem romańskim a stylem gotyckim;
- 4) wyjaśnia rolę Kościoła (w tym zakonów) w dziedzinie kultury i życia codziennego.

V. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń:

- 1) przedstawia genezę państwa pierwszych Piastów oraz umiejscawia je w czasie i przestrzeni;
- 2) wyjaśnia okoliczności przyjęcia chrztu przez Piastów oraz następstwa chrystianizacji Polski;
- 3) charakteryzuje rozwój monarchii Bolesława Chrobrego;
- 4) charakteryzuje kryzys i odbudowę monarchii piastowskiej w XI w.;
- 5) opisuje społeczeństwo Polski pierwszych Piastów.

VI. Polska w okresie rozbicia dzielnicowego. Uczeń:

- 1) umiejscawia w czasie i przestrzeni Polskę okresu rozbicia dzielnicowego;
- 2) opisuje przyczyny oraz wskazuje skutki rozbicia dzielnicowego;
- 3) opisuje przemiany społeczne i gospodarcze, z uwzględnieniem ruchu osadniczego;
- 4) charakteryzuje proces zjednoczenia państwa polskiego na przełomie XIII i XIV w.

VII. Polska w XIV i XV w. Uczeń:

- 1) opisuje zmiany granic państwa polskiego w XIV i XV w.;
- 2) analizuje dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej oraz w polityce zagranicznej;
- 3) wyjaśnia przyczyny i ocenia następstwa unii Polski z Wielkim Księstwem Litewskim;
- 4) porządkuje i umieszcza w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w XIV–XV w.;
- 5) charakteryzuje rozwój monarchii stanowej i uprawnień stanu szlacheckiego (do konstytucji *nihil novi*).

VIII. Wielkie odkrycia geograficzne. Uczeń:

- 1) wyjaśnia przyczyny i ocenia wpływ odkryć geograficznych na życie społeczno-gospodarcze i kulturowe Europy oraz Nowego Świata;
- 2) umiejscawia w czasie i przestrzeni wyprawy Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gama, Ferdynanda Magellana

IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim. Uczeń:

- 1) rozpoznaje charakterystyczne cechy renesansu europejskiego;
- 2) wymienia przyczyny i następstwa reformacji, opisuje cele i charakteryzuje działalność Marcina Lutra i Jana Kalwina;
- 3) charakteryzuje reformę Kościoła katolickiego;
- 4) wyjaśnia okoliczności powstania Prus Książęcych;
- 5) opisuje model polskiego życia gospodarczego w XVI w.;
- 6) przedstawia największe osiągnięcia polskiego renesansu i reformacji; rozpoznaje obiekty sztuki renesansowej we własnym regionie;
- 7) przedstawia okoliczności zawarcia unii realnej między Polską a Litwą (1569 r.) i jej główne postanowienia.

X. Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń:

- 1) charakteryzuje stosunki wyznaniowe i narodowościowe w Rzeczypospolitej; wyjaśnia główne założenia konfederacji warszawskiej;
- 2) wyjaśnia okoliczności uchwalenia artykułów henrykowskich i przedstawia zasady wolnej elekcji.

XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII w. Uczeń:

- 1) wyjaśnia główne przyczyny wojen Rzeczypospolitej z Rosją, Szwecją i Turcją;
- 2) wyjaśnia przyczyny, cele i następstwa powstania Bohdana Chmielnickiego na Ukrainie;

- 3) omawia znaczenie potopu szwedzkiego;
- 4) dokonuje oceny następstw politycznych, społecznych i gospodarczych wojen w XVII w.;
- 5) rozpoznaje charakterystyczne cechy kultury baroku, odwołując się do przykładów architektury i sztuki we własnym regionie.

XII. Europa w XVII i XVIII w. Uczeń:

- 1) charakteryzuje ustrój monarchii absolutnej na przykładzie Francji Ludwika XIV i monarchii parlamentarnej na przykładzie Anglii;
- 2) opisuje idee Oświecenia, podaje przykłady ich zastosowania w nauce, literaturze, architekturze i filozofii politycznej;
- 3) charakteryzuje reformy oświeceniowe na przykładzie wybranego państwa.

XIII. Rzeczpospolita Obojga Narodów w I połowie XVIII w. Uczeń charakteryzuje i ocenia sytuację wewnętrzną i międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich.

XIV. Powstanie Stanów Zjednoczonych. Uczeń:

- 1) omawia przyczyny i następstwa amerykańskiej wojny o niepodległość i ocenia jej rezultaty uwzględniając realizację idei oświeceniowych;
- 2) przedstawia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych.

XV. Wielka rewolucja we Francji. Uczeń omawia główne przyczyny wielkiej rewolucji francuskiej i ocenia jej rezultaty, uwzględniając realizację idei oświeceniowych.

XVI. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. Uczeń:

- 1) podaje przykłady działań służących naprawie państwa za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, w tym osiągnięcia Komisji Edukacji Narodowej;
- 2) umiejscawia w czasie obrady Sejmu Wielkiego oraz uchwalenie Konstytucji 3 maja; wymienia reformy Sejmu Wielkiego oraz najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja;
- 3) przedstawia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i wyjaśnia jej znaczenie;
- 4) rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego oświecenia i charakteryzuje przykłady sztuki okresu klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu.

XVII. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII w. Uczeń:

- 1) umiejscawia w czasie I, II i III rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po każdym rozbiorze;
- 2) przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego;
- 3) rozróżnia przyczyny wewnętrzne i zewnętrzne upadku Rzeczypospolitej.

XVIII. Epoka napoleońska. Uczeń:

- 1) charakteryzuje przemiany polityczno-ustrojowe i społeczno-gospodarcze w Europie w okresie napoleońskim;
- 2) ocenia postawy Polaków wobec Napoleona i stosunek Napoleona do sprawy polskiej.

XIX. Europa po kongresie wiedeńskim. Uczeń:

- 1) omawia decyzje kongresu wiedeńskiego w odniesieniu do Europy, w tym do ziem polskich;
- 2) charakteryzuje najważniejsze przejawy rewolucji przemysłowej (wynałazki i ich zastosowania, obszary uprzemysłowienia, zmiany struktur społecznych i warunków życia).

XX. Ziemie polskie w latach 1815–1848. Uczeń:

- 1) charakteryzuje okres konstytucyjny Królestwa Polskiego – ustrój, osiągnięcia w gospodarce, kulturze i edukacji;
- 2) przedstawia przyczyny wybuchu powstania listopadowego, charakter zmagania i następstwa powstania;
- 3) omawia położenie Polaków w zaborach pruskim i austriackim, na obszarze ziem zabranych oraz w Rzeczypospolitej Krakowskiej;
- 4) charakteryzuje znaczenie Wielkiej Emigracji.

XXI. Powstanie styczniowe. Uczeń:

- 1) omawia pośrednie i bezpośrednie przyczyny powstania;
- 2) dokonuje charakterystyki działań powstańców, z uwzględnieniem, jeśli to możliwe, przebiegu powstania w swoim regionie;
- 3) porównuje uwłaszczenie chłopów w zaborze rosyjskim z uwłaszczeniem w pozostałych zaborach;
- 4) charakteryzuje formy represji powojskowych.

XXII. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX w. Uczeń:

- 1) opisuje procesy zjednoczeniowe Włoch i Niemiec;
- 2) prezentuje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych;
- 3) wyjaśnia przyczyny, zasięg i następstwa ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX w.;
- 4) wymienia nowe idee polityczne i zjawiska kulturowe, w tym początki kultury masowej i przemiany obyczajowe.

XXIII. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX w. Uczeń:

- 1) omawia politykę zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej – rusyfikacja, germanizacja, autonomia galicyjska;
- 2) opisuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców (trójlojalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy);
- 3) opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków;
- 4) omawia główne założenia nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy);
- 5) wyjaśnia społeczne i narodowe aspekty rewolucji w latach 1905–1907.

XXIV. I wojna światowa. Uczeń:

- 1) wymienia główne przyczyny wojny;
- 2) omawia specyfikę działań wojennych: wojna pozycyjna, manewrowa, działania powietrzne i morskie;
- 3) charakteryzuje postęp techniczny w okresie I wojny światowej;
- 4) opisuje rewolucję i wojnę domową w Rosji.

XXV. Sprawa polska w czasie I wojny światowej. Uczeń:

- 1) charakteryzuje stosunek mocarstw do sprawy polskiej w przededniu i podczas wojny;
- 2) ocenia polski wysiłek zbrojny i dyplomatyczny podczas I wojny światowej.

XXVI. Europa i świat po I wojnie światowej. Uczeń:

- 1) opisuje kulturowe i cywilizacyjne następstwa wojny;
- 2) charakteryzuje postanowienia konferencji paryskiej ocenia funkcjonowanie ładu wersalskiego;
- 3) charakteryzuje oblicza totalitaryzmu (niemieckiego narodowego socjalizmu i systemu sowieckiego).

XXVII. Odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń:

- 1) omawia formowanie się centralnego ośrodka władzy państwowej;
- 2) przedstawia proces kształtowania się granic (decyzje wersalskie, powstanie wielkopolskie, powstania śląskie, plebiscyty);
- 3) opisuje wojnę polsko-bolszewicką i jej skutki.

XXVIII. II Rzeczpospolita w latach 1921–1939. Uczeń:

- 1) charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń oraz dziedzictwa zaborowego;
- 3) charakteryzuje ustrój polityczny Polski na podstawie konstytucji marcowej z 1921 r.;
- 4) omawia kryzys demokracji parlamentarnej w Polsce – przyczyny i skutki przewrotu majowego;
- 5) opisuje polski autorytaryzm;
- 6) przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej.

XXIX. Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej. Uczeń:

- 1) charakteryzuje społeczną, narodowościową i wyznaniową strukturę państwa polskiego;
- 2) ocenia życie społeczno-gospodarcze II Rzeczypospolitej, uwzględniając kryzysy i osiągnięcia;
- 3) wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturalne i naukowe Polski w okresie międzywojennym.

XXX. Droga do wojny. Uczeń:

- 1) opisuje politykę hitlerowskich Niemiec służącą rozbijaniu systemu wersalskiego w Europie;
- 2) charakteryzuje politykę ustępstw Zachodu wobec Niemiec Hitlera;
- 3) wymienia konsekwencje paktu Ribbentrop-Mołotow.

XXXI. Wojna obronna Polski we wrześniu 1939 r. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września). Uczeń:

- 1) charakteryzuje położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej;
- 2) omawia etapy i kluczowe wydarzenia wojny obronnej Polski, z uwzględnieniem, jeśli to możliwe, wydarzeń i bitew w swoim regionie;
- 3) wymienia przykłady bohaterstwa Polaków, uwzględniając żołnierzy i ludność cywilną.

XXXII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń:

- 1) przedstawia oraz umiejscawia w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej (polityczne i militarne);
- 2) charakteryzuje politykę Niemiec na terenach okupowanej Europy; przedstawia zagładę Żydów oraz Romów i eksterminację innych narodów; charakteryzuje postawy Polaków wobec Holokaustu;
- 3) wyjaśnia przyczyny klęski państw Osi;
- 4) wymienia główne decyzje konferencji Wielkiej Trójki (Teheran, Jalta, Poczdam);
- 5) przedstawia bezpośrednie skutki II wojny światowej, w tym problem zmiany granic i przesiedleń ludności.

XXXIII. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń:

- 1) porównuje założenia i metody polityki niemieckiej i sowieckiej w okupowanej Polsce;
- 2) wymienia przykłady zbrodni niemieckich i sowieckich – zarówno tych o wymiarze ogólnokrajowym (np. zbrodnia katyńska, Auschwitz-Birkenau), jak i regionalnym (np. Palmiry, kaźń profesorów lwowskich, Zamojszczyzna);
- 3) wyjaśnia przyczyny i znaczenie konfliktu polsko-ukraińskiego, w tym ludobójstwa ludności polskiej na Wołyniu

i w Małopolsce Wschodniej;

- 4) charakteryzuje polityczną i militarną działalność polskiego państwa podziemnego, w tym formy oporu wobec okupantów;
- 5) wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki wybuchu powstania warszawskiego oraz ocenia postawę aliantów zachodnich i Związku Sowieckiego wobec powstania.

XXXIV. Sprawa polska w czasie II wojny światowej. Uczeń:

- 1) przedstawia okoliczności powstania i omawia działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej na wychodźstwie;
- 2) umiejscawia w czasie i przestrzeni działania polskich formacji na różnych frontach i obszarach toczącej się wojny;
- 3) przedstawia politykę mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej.

XXXV. Świat po II wojnie światowej. Uczeń:

- 1) charakteryzuje bezpośrednie skutki II wojny światowej, wyróżniając następstwa polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe, z uwzględnieniem powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych;
- 2) wyjaśnia przyczyny rozpadu koalicji antyhitlerowskiej oraz opisuje początki zimnej wojny;
- 3) wskazuje na mapie państwa NATO i Układu Warszawskiego, charakteryzując oba bloki polityczno-wojskowe;
- 4) charakteryzuje politykę ZSRS wobec państw bloku wschodniego na przykładzie interwencji zbrojnych na Węgrzech i Czechosłowacji;
- 5) opisuje przyczyny i ocenia następstwa procesów dekolonizacyjnych;
- 6) charakteryzuje konflikty doby zimnej wojny, na dwóch wybranych przykładach;
- 7) opisuje przyczyny konfliktu na Bliskim Wschodzie;
- 8) omawia przemiany w Chinach po II wojnie światowej;
- 9) charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1989–1991, z uwzględnieniem rozpadu ZSRS;
- 10) przedstawia cele i główne etapy integracji europejskiej;
- 11) opisuje najważniejsze przemiany kulturowe i społeczne po II wojnie światowej.

XXXVI. Początki komunizmu w Polsce. Uczeń:

- 1) przedstawia okoliczności przejęcia władzy w Polsce przez komunistów;
- 2) charakteryzuje postawy Polaków wobec nowych władz, z uwzględnieniem różnych form oporu.

XXXVII. Stalinizm w Polsce i jego skutki. Uczeń:

- 1) przedstawia system terroru stalinowskiego i przemiany ustrojowe, gospodarczo-społeczne i kulturowe w okresie stalinizmu;
- 2) wyjaśnia przyczyny i skutki poznańskiego czerwca 1956 r. oraz znaczenie wydarzeń październikowych 1956 r.

XXXVIII. Polska w latach 1957–1981. Uczeń:

- 1) opisuje system władzy w latach 60. i 70. w PRL i formy uzależnienia od ZSRS;
- 2) charakteryzuje realia życia społecznego i kulturalnego, z uwzględnieniem specyfiki czasów gomułkowskich i gierkowskich;
- 3) przedstawia i umiejscawia w czasie różnorodność przyczyn kryzysów społecznych w latach 1968, 1970, 1976 i ich konsekwencje;
- 4) wyjaśnia znaczenie roli Kościoła katolickiego dla stosunków politycznych i społecznych;
- 5) opisuje narodziny i działania opozycji politycznej w latach 1976–1980;
- 6) przedstawia wpływ Jana Pawła II na przemiany społeczne i polityczne;
- 7) wyjaśnia przyczyny i następstwa strajków sierpniowych w 1980 r.;
- 8) charakteryzuje ruch społeczny „Solidarność”.

XXXIX. Dekada 1981–1989. Uczeń:

- 1) wyjaśnia przyczyny wprowadzenia stanu wojennego, opisuje jego konsekwencje;
- 2) przedstawia postawy Polaków wobec stanu wojennego, analizuje fenomen oporu społecznego;
- 3) wyjaśnia przyczyny zawarcia porozumienia „okrągłego stołu”, przedstawia jego głównych uczestników i opisuje postanowienia.

XL. Narodziny III Rzeczypospolitej. Uczeń:

- 1) opisuje kluczowe przemiany ustrojowe w latach 1989–1997;
- 2) charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne, gospodarcze i kulturowe lat 90.;
- 3) wyjaśnia przyczyny napięć społecznych.

XLI. Miejsce Polski w świecie współczesnym. Uczeń:

- 1) ocenia znaczenie przystąpienia Polski do NATO w 1999 r.;
- 2) znaczenie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w 2004 r.

Warunki i sposób realizacji

Zajęcia z historii mają charakter poznawczy i kształcący w zakresie możliwości związanych z wiekiem uczniów. Treści nauczania koncentrują się na najważniejszych elementach dziedzictwa przeszłości, jednakże ze szczególnym uwzględnieniem dziejów ojczystych. Uczeń klasy IV zostaje wprowadzony w kształcenie historyczne zarówno przez poznawanie losów własnej rodziny, jak i prezentację sylwetek wybitnych polskich postaci historycznych. Uczeń zdobywa w ten sposób wiedzę o najważniejszych osobach i wydarzeniach w polskiej historii, jednocześnie umacniając więź z miejscem zamieszkania i z krajem ojczystym, wyzwalając w sobie poczucie odpowiedzialności za dorobek minionych wieków.

Zalecana, ale nie jedyna możliwa, propozycja uporządkowania treści i wymagań od klasy V do klasy VIII jest następująca:

- 1) klasa V – działy od I do VII;
- 2) klasa VI – działy od VIII do XVIII;
- 3) klasa VII – działy od XIX do XXX;
- 4) klasa VIII – działy od XXXI do XLI.

Rozwiązanie propedeutyczne zastosowane w klasie IV w kolejnych klasach przechodzi w chronologiczny układ opisu biegu dziejów. Podstawa programowa w zakresie przedmiotu historia nie zawiera skodyfikowanego zapisu wydarzeń i dat, zaś obok wymienionych w niej postaci mogą być uwzględnione także inne.

Zastosowane w procesie dydaktycznym różnorodne metody nauczania i środki dydaktyczne powinny być dostosowane do możliwości wiekowych uczniów oraz ich indywidualnych potrzeb.

Ważne jest, aby w procesie nauczania wykorzystywać, w miarę istniejących możliwości, takie formy, jak: wycieczki do archiwów, bibliotek i muzeów, miejsc pamięci, korzystanie z rekonstrukcji historycznych, spotkania z ciekawymi ludźmi / świadkami historii.

Zaleca się także możliwie częste uwzględnianie lokalnych kontekstów czy przykładów podczas omawiania zagadnień o ponadlokalnym charakterze, nie tylko w związku z historią sztuki.

4. Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania

Dobór metod pracy uzależniony jest od tematu lekcji, umiejętności, które chcemy kształtować, wyposażenia szkoły w środki dydaktyczne oraz predyspozycji nauczyciela.

Literatura tematu jest bardzo bogata, dlatego poniżej przedstawiono w skróconej formie charakterystykę poszczególnych metod. Należy zwrócić uwagę na zalety stosowanych metod w zależności od rodzaju lekcji (nowe treści lub powtórzenie), formy pracy (indywidualna, grupowa, zespołowa), a przede wszystkim na rodzaj kształtowanych umiejętności – historyczne i ogólne.

Nazwa metody	Zastosowanie poszczególnych metod w pracy na lekcji
Metody podające	
Rozmowa nauczająca (pogadanka)	<ul style="list-style-type: none"> • nowy materiał • formułowanie wypowiedzi • interakcja uczeń – nauczyciel, nauczyciel – uczeń • podsumowanie krótkich partii materiału, zwłaszcza po pracy indywidualnej lub w grupie
Opowiadanie	<ul style="list-style-type: none"> • nowy materiał • rozwijanie ciekawości uczniów • uporządkowany, logiczny przekaz
Praca z tekstem	<ul style="list-style-type: none"> • nowy materiał • samodzielne zdobywanie wiedzy • analiza i interpretacja tekstu
Metody rozwijające umiejętności potrzebne na lekcji historii	
Praca z tekstem źródłowym	<ul style="list-style-type: none"> • nowy materiał i powtórzenie materiału • samodzielne uczenie się • poznawanie nie tylko treści, ale i formy przekazu (język, składnia) • rozwijanie krytycznego poglądu na zjawiska, wydarzenia • ocena wiarygodności źródła
Praca ze źródłem ikonograficznym	<ul style="list-style-type: none"> • nowy materiał i powtórzenie • uatrakcyjnienie treści w klasach młodszych • symboliczny przekaz w klasach starszych (np. rysunki satyryczne) • zdobywanie wiedzy na temat życia codziennego
Praca z mapą	<ul style="list-style-type: none"> • nowy materiał i powtórzenie wiadomości • kształtowanie wyobraźni przestrzennej • wiadomości dostępne dla uczniów mniej zdolnych (ujęcie statyczne) i bardzo zdolnych (ujęcie dynamiczne) • wnioskowanie i analiza

Metody rozwijające umiejętności ogólne	
Burza mózgów	<ul style="list-style-type: none"> • nowy materiał • zaangażowanie wszystkich uczniów • definiowanie pojęć i hierarchizacja faktów • kształtowanie kultury wypowiedzi
Mapa mentalna	<ul style="list-style-type: none"> • nowy materiał i powtórzenie wiadomości • praca indywidualna i w grupie • nauka myślenia przyczynowo-skutkowego, łączenia zjawisk i faktów z różnych dziedzin (np. gospodarki i polityki), z różnych epok i z różnych obszarów • przedstawianie przez uczniów własnego zdania • skuteczna w indywidualnym uczeniu się, np. przed sprawdzianem
Metaplan	<ul style="list-style-type: none"> • nowy materiał i powtórzenie wiadomości • raczej w klasach starszych • uczy analizy i wnioskowania • uczy pracy w grupie, planowania pracy
Metoda tekstu przewodniego	<ul style="list-style-type: none"> • nowy materiał i powtórzenie wiadomości • praca indywidualna i w grupie • nauka samodzielnego poszukiwania wiadomości i analizy różnych tekstów kultury • kształtowanie umiejętności tworzenia wypowiedzi • rozwijanie umiejętności współpracy
Drama	<ul style="list-style-type: none"> • nowy materiał i powtórzenie wiadomości • tworzenie emocjonalnej więzi z postaciami z przeszłości, poznawanie faktów, ćwiczenie pamięci, budzenie szacunku do przeszłości • rozwijanie wyobraźnię, poczucie estetyki • możliwość zaprezentowania przez ucznia swoich mocnych stron
Drzewo decyzyjne	<ul style="list-style-type: none"> • nowy materiał • praca w grupie i indywidualna • nauka myślenia przyczynowo-skutkowego • hierarchizacja celów • kształtowanie postaw • tworzenie wypowiedzi i argumentacji
Metoda „śnieżnej kuli”	<ul style="list-style-type: none"> • nowy materiał • definiowanie pojęć i zjawisk • nauka logicznego myślenia, współpracy, szukania kompromisu • tworzenie wypowiedzi i argumentacja
Jigsaw-puzzle	<ul style="list-style-type: none"> • nowy materiał • praca w grupie i indywidualna • uczenie się poprzez nauczanie innych uczniów tworzenie precyzyjnych wypowiedzi
Ranking diamentowy (struktura diamentu)	<ul style="list-style-type: none"> • nowy materiał i powtórzenie wiadomości • praca w grupie i indywidualna • nauka analizy, hierarchizacji i selekcji wiadomości • tworzenie wypowiedzi i argumentacja
Wycieczka	<ul style="list-style-type: none"> • nowy materiał i powtórzenie wiadomości • praca indywidualna i zespołowa • nauka analizy i syntezy wiadomości • wykorzystanie wiedzy w praktyce
Portfolio	<ul style="list-style-type: none"> • nowy materiał • praca indywidualna (ewentualnie w małych grupach) • synteza i analiza materiału • selekcja, hierarchizacja treści • tworzenie wypowiedzi popartej argumentami • kreatywność w prezentacji treści • systematyczność i dyscyplina pracy

Projekt	<ul style="list-style-type: none"> • nowy materiał • praca indywidualna lub zespołowa • poszerzanie wiedzy i zaciekawianie przeszłością poprzez zdobywanie nowych treści • prezentowanie przez uczniów swoich mocnych stron • współpraca w grupie • tworzenie wypowiedzi i ich prezentacja na forum klasy/szkoły
Dyskusja (różne jej formy)	<ul style="list-style-type: none"> • nowy materiał i powtórzenie wiadomości • praca indywidualna (np. panelowa) i w grupie (np. punktowana) • nauka samodzielnego myślenia, tworzenia logicznych argumentów i kontrargumentów • kształtowanie postaw tolerancji • nauka kultury i dyscypliny dyskusji • polecana do pracy ze starszymi uczniami
Debata „za i przeciw”	<ul style="list-style-type: none"> • nowy materiał • praca zespołowa • bardzo skuteczna w ocenianiu postaci, decyzji, zjawisk • nauka samodzielnego myślenia, tworzenia logicznych argumentów i kontrargumentów • kształtowanie postawy tolerancji • nauka kultury i dyscypliny dyskusji • polecana do pracy ze starszymi uczniami
Debata oksfordzka	<ul style="list-style-type: none"> • powtórzenie materiału • rozwijanie umiejętności argumentacji • nauka kultury i dyscypliny wypowiedzi • nauka oceny argumentów, zaangażowanie obserwatorów • polecana do pracy w kołach zainteresowań • polecana do pracy ze starszymi uczniami

Propozycje tematów na projekty w klasie 4 (z wykorzystaniem niektórych ćwiczeń grupowych zamieszczonych w podręczniku):

- *Muzeum naszej szkoły* (w nawiązaniu do ćwiczenia 6 ze s. 19 w podręczniku)
- *Historia naszej miejscowości* (oś czasu, w nawiązaniu do ćwiczenia 7 ze s. 26 w podręczniku)
- *Drzewo genealogiczne swojej rodziny* (w nawiązaniu do ćwiczenia 9 ze s. 43 w podręczniku)
- *Album swojej miejscowości (lub regionu)*
- *Zapraszamy do nas!* (folder lub spot reklamowy promujący region/miejscowość)
- *Kalendarz polskich świąt państwowych* (w nawiązaniu do ćwiczenia 5 ze s. 55 w podręczniku)
- *Plan wycieczki „Śladami Mikołaja Kopernika”* (w nawiązaniu do ćwiczenia 3 ze s. 84 w podręczniku)
- *Miniprzewodnik po miejscach związanych z Tadeuszem Kościuszką* (w nawiązaniu do ćwiczenia 7 ze s. 99 w podręczniku)
- *Projekt muralu poświęconego harcerzom z Szarych Szeregów*
- *Mały sabotaż* (plakat „z czasów okupacji”)

5. Zakładane osiągnięcia ucznia

Po klasie czwartej:

Wiadomości

Uczeń:

- wie, czym się zajmuje historia jako nauka,
- zna podstawowe jednostki czasu,
- zna symbole narodowe,
- wie, jaką rolę symbole narodowe odgrywają w życiu narodu i państwa,
- wymienia święta narodowe i wie, jakie wydarzenia upamiętniają,
- wymienia najważniejsze dla państwa, regionu i miejsca zamieszkania zabytki,
- wymienia poznane postaci oraz ich dokonania.

Umiejętności

Uczeń:

- odróżnia przeszłość, teraźniejszość i przyszłość,
- lokalizuje wydarzenia w czasie (era, epoka, tysiąclecie, wiek, połowa wieku),
- oblicza upływ czasu pomiędzy wydarzeniami (okres naszej ery i okres przed naszą erą),
- porządkuje wydarzenia w kolejności chronologicznej,
- dostrzega związki przyczynowo-skutkowe pomiędzy wydarzeniami (w dziejach państwa i w życiu jednostek),
- wyciąga wnioski z tekstów kultury, map, schematów, tabel,
- dostrzega i opisuje zmiany zachodzące w rozwoju kulturowym państwa,
- potrafi wskazać wpływ wydarzeń z przeszłości na współczesność,
- krytycznie analizuje teksty kultury, odróżnia warstwę informacyjną od opinii, treści wyjaśniających i propagandowych,
- lokalizuje w przestrzeni swoją miejscowość, region, Polskę,
- dostrzega zmiany granic państwa polskiego na przestrzeni dziejów,
- wykorzystuje różne źródła wiedzy, w tym ikonograficzne i kartograficzne,
- posługuje się poznanymi pojęciami historycznymi i je definiuje,
- przedstawia własne stanowisko, podaje argumenty,
- konstruuje ciągi narracyjne przy wykorzystaniu różnych źródeł informacji,
- tworzy krótsze i dłuższe formy wypowiedzi – notatkę, opowiadanie, dialog, plakat, prezentację itp.

Postawy

Uczeń:

- szanuje nasze państwo, jego symbole i instytucje,
- ma szacunek dla pamiątek przeszłości – rodzinnych i narodowych,
- buduje postawę patriotyzmu, poznając dokonania wybitnych Polaków,
- szanuje poglądy innych osób,
- współpracuje w grupie,
- ocenia pracę własną i kolegów,
- podejmuje się różnych aktywności na rzecz klasy, szkoły, miejscowości,
- internalizuje system wartości charakterystyczny dla zachodniego kręgu kulturowego,
- szanuje osiągnięcia innych kultur.

Po klasie piątej:

Wiadomości

Najstarsze cywilizacje

Uczeń:

- porządkuje chronologicznie epoki prehistoryczne, przyporządkowuje epokom osiągnięcia człowieka,
- porównuje koczowniczy i osiadły tryb życia,
- lokalizuje w czasie i przestrzeni starożytne cywilizacje – Mezopotamii, Egiptu, Izraela, Grecji i Rzymu,
- dostrzega związki między warunkami naturalnymi a zajęciami ludności (różnice i podobieństwa w tych kulturach),
- porównuje zajęcia ludności i struktury społeczne omawianych cywilizacji,
- charakteryzuje systemy władzy pierwszych państw,
- opisuje systemy wierzeń ludów starożytnych, wyjaśnia różnice między politeizmem a monoteizmem,
- opisuje i przyporządkowuje osiągnięcia kulturowe (z zakresu kultury materialnej i duchowej) cywilizacjom,
- wyjaśnia przełomowe dla rozwoju cywilizacji znaczenie pisma, przyporządkowuje rodzaje pisma kulturom.

Starożytna Grecja

Uczeń:

- lokalizuje w czasie i przestrzeni zasięg cywilizacji greckiej,
- opisuje systemy wierzeń starożytnych Hellenów, zna podstawowe mity,
- wyjaśnia wpływ religii na życie codzienne i osiągnięcia kulturowe (sztuka, igrzyska olimpijskie, teatr),
- opisuje osiągnięcia kulturowe z zakresu kultury materialnej (architektura, sztuka) i duchowej (literatura, myśl filozoficzna) Greków,
- charakteryzuje społeczeństwa i sposób rządzenia Sparty i Aten w V w. p.n.e.,
- opisuje wojny Greków z Persami, wyjaśnia przyczyny zwycięstw Greków,
- opisuje zdobycze Aleksandra Wielkiego – terytorialne i kulturowe.

Starożytny Rzym

Uczeń:

- lokalizuje w czasie i przestrzeni cywilizację rzymską, opisuje rozwój terytorialny (czas i terytorium),

- przedstawia strukturę społeczną społeczeństwa w starożytnym Rzymie,
- dostrzega wpływ różnych grup społecznych na gospodarkę (niewolnictwo), armię i sposób sprawowania władzy,
- opisuje sposób sprawowania władzy w okresie republiki, porównuje rzymską republikę i cesarstwo z poznanymi wcześniej ustrojami,
- charakteryzuje dorobek kulturalny Rzymu w zakresie sztuki, architektury, prawa,
- dostrzega wpływ starożytnych Rzymian na kulturę Europy,
- lokalizuje w czasie i przestrzeni narodziny chrześcijaństwa, opisuje proces rozprzestrzeniania się tej religii,
- rozumie wkład św. Pawła w rozwój nowej religii, dostrzega zmianę w statusie chrześcijaństwa – od prześladowań do religii państwowej,
- dostrzega przyczyny upadku cesarstwa zachodniorzymskiego.

Bizancjum i świat islamu

Uczeń:

- lokalizuje w czasie i przestrzeni narodziny islamu,
- opisuje wpływ Arabów i islamu na dzieje Europy Zachodniej i Bizancjum,
- lokalizuje w czasie cesarstwo bizantyńskie, opisuje zmiany terytorialne,
- charakteryzuje osiągnięcia cesarstwa wschodniorzymskiego w dziedzinie kultury, prawa i sposobu sprawowania władzy.

Średniowieczna Europa

Uczeń:

- charakteryzuje społeczeństwo średniowiecznej Europy,
- dostrzega ewolucję systemu – od systemu lennego do społeczeństwa stanowego,
- rozumie znaczenie panowania Karola Wielkiego dla Europy w okresie średniowiecza,
- opisuje i porównuje życie na wsi i w mieście w wiekach średnich,
- opisuje kulturę rycerską,
- dostrzega wpływ Kościoła rzymskokatolickiego, zwłaszcza zakonów na kulturę i rozwój cywilizacyjny Europy w epoce średniowiecza,
- porównuje style romański i gotycki,
- opisuje relacje między władzą królewską, cesarską i papieską,
- wyjaśnia przyczyny i konsekwencje rozłamu Kościoła.

Polska pierwszych Piastów

Uczeń:

- lokalizuje plemiona słowiańskie i plemiona polskie,
- sytuuje w czasie i przestrzeni państwo Mieszka I,
- przedstawia przyczyny i skutki chrystianizacji,
- przedstawia w czasie i w przestrzeni rozwój państwa Bolesława Chrobrego,
- ocenia znaczenie zjazdu w Gnieźnie i koronacji Bolesława Chrobrego dla pozycji państwa polskiego w Europie,
- rozumie znaczenie budowy niezależnej struktury Kościoła w Polsce dla niezależności państwa,
- wyjaśnia przyczyny kryzysu monarchii pierwszych Piastów,
- opisuje proces odbudowy państwa,
- charakteryzuje społeczeństwo państwa pierwszych Piastów i system grodowo-służebny.

Od rozbitcia dzielnicowego do Kazimierza Wielkiego

Uczeń:

- lokalizuje w czasie okres rozbitcia dzielnicowego,
- przedstawia przyczyny i skutki rozbitcia dzielnicowego,
- dostrzega wpływ politycznego rozbitcia na zmiany terytorialne i pozycję Polski w Europie,
- przedstawia przyczyny i skutki powstania państwa krzyżackiego na terenie Prus,
- charakteryzuje zmiany społeczne i gospodarcze będące skutkiem kolonizacji na prawie niemieckim (struktura społeczna i narodowościowa),
- charakteryzuje proces zjednoczenia państwa polskiego,
- dostrzega wkład Kazimierza Wielkiego w budowanie podstaw potęgi państwa – działania w zakresie gospodarki, obronności, kultury i polityki zagranicznej.

Polska w XIV–XV wieku

Uczeń:

- lokalizuje w czasie i przestrzeni Królestwo Polskie i Wielkie Księstwo Litewskie, opisuje zmiany terytorialne,
- podaje przyczyny i skutki unii Polski z Litwą w XIV i XV w.,
- ocenia wpływ sojuszy i unii na sytuację międzynarodową państwa polskiego,
- przedstawia, w sposób uporządkowany chronologicznie, przebieg konfliktu z zakonem krzyżackim,
- opisuje społeczeństwo stanowe,

- charakteryzuje przywileje szlacheckie,
- porównuje monarchię stanową w Polsce ze sposobem sprawowania władzy przed rozbiem dzielnicowym.

Umiejętności

Uczeń:

- posługuje się mapą (odczytuje informacje w ujęciu statycznym i dynamicznym),
- analizuje tekst źródłowy co do treści i intencji przekazu,
- analizuje źródła ikonograficzne w warstwie informacyjnej i propagandowej,
- lokalizuje wydarzenia w czasie, oblicza upływ czasu między wydarzeniami, porządkuje wydarzenia w kolejności chronologicznej,
- posługuje się poznanymi pojęciami historycznymi,
- wykazuje związki przyczynowo-skutkowe między wydarzeniami, a także między zjawiskami z różnych dziedzin życia społecznego,
- przyporządkowuje osiągnięcia kręgom kulturowym i osobom,
- dostrzega wpływ wydarzeń z przeszłości na współczesny obraz Polski i Europy,
- ocenia dokonania postaci historycznych,
- wyciąga wnioski, uzasadnia swoje stanowisko,
- buduje ciągi narracyjne,
- ocenia postaci i zjawiska.

Postawy

Uczeń:

- szanuje osiągnięcia cywilizacyjne różnych kultur,
- docenia dokonania naszych przodków w zakresie polityki, gospodarki i kultury dla budowy niezależnego i silnego państwa polskiego,
- przyjmuje system wartości wywodzący się ze wspólnych korzeni cywilizacji śródziemnomorskiej i judeo-chrześcijańskiej.

Po klasie szóstej:

Wiadomości

Wielkie odkrycia geograficzne

Uczeń:

- wyjaśnia przyczyny wypraw odkrywczych,
- sytuuje w czasie i przestrzeni wielkie wyprawy żeglarzy z Portugalii, Hiszpanii, Anglii i Francji,
- przedstawia skutki (gospodarcze, społeczne i kulturowe) odkryć dla Starego i Nowego Świata.

„Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim

Uczeń:

- charakteryzuje styl renesansowy,
- wymienia wielkich twórców europejskiego renesansu, potrafi przyporządkować osiągnięcia poszczególnym twórcom,
- wyjaśnia pojęcie „człowiek renesansu” na przykładach wielkich osobowości,
- przedstawia przyczyny reformacji,
- charakteryzuje wyznania protestanckie, porównuje je z katolicyzmem,
- opisuje postęp reformacji w Europie,
- przedstawia założenia reformy Kościoła katolickiego,
- lokalizuje w czasie i przestrzeni państwo ostatnich Jagiellonów,
- opisuje demokrację szlachecką (dalszy rozwój przywilejów szlacheckich, skład i uprawnienia sejmu walnego i sejmików ziemskich, reformy wojskowe),
- lokalizuje sąsiadów państwa polsko-litewskiego,
- ocenia politykę Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta wobec Państwa Zakonu Krzyżackiego,
- charakteryzuje gospodarkę folwarczno-pańszczyźnianą,
- wyjaśnia sens powiedzenia „Polska spichlerzem Europy”,
- charakteryzuje położenie mieszczaństwa i chłopów w Rzeczypospolitej,
- przedstawia przyczyny, postanowienia i skutki unii realnej (na przykładzie unii lubelskiej),
- wymienia twórców renesansu w Polsce, ocenia ich dokonania.

Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów

Uczeń:

- lokalizuje w czasie i przestrzeni Rzeczpospolitą Obojga Narodów,
- charakteryzuje strukturę narodowościową państwa polsko-litewskiego,
- przedstawia różnicowania wyznaniowe, dostrzega powiązania między narodowością a wyznawaną religią,

- wyjaśnia założenia konfederacji warszawskiej,
- rozumie, co oznacza określenie „państwo bez stosów”,
- opisuje sposób funkcjonowania państwa w okresie bezkrólewia,
- wyjaśnia okoliczności uchwalenia artykułów henrykowskich,
- przedstawia zasady wolnej elekcji i skutki dla ustroju państwa.

Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII wieku

Uczeń:

- lokalizuje w przestrzeni państwo polsko-litewskie i jego sąsiadów,
- wymienia główne przyczyny wojen z Rosją, Turcją i Szwecją,
- przedstawia znaczenie potopu szwedzkiego,
- podaje przyczyny i skutki powstania Chmielnickiego, rozumie znaczenie tego wydarzenia dla Rzeczypospolitej i późniejszych stosunków polsko-ukraińskich,
- opisuje konflikty Rzeczypospolitej w ujęciu chronologicznym, tworzy ciągi przyczynowo-skutkowe,
- rozumie wpływ wojen na sytuację gospodarczą i społeczno-polityczną Rzeczypospolitej oraz jej pozycję w Europie,
- podaje cechy charakterystyczne baroku oraz najważniejszych twórców epoki i przykłady dzieł,
- lokalizuje w czasie omawiane wydarzenia oraz całą epokę.

Europa w XVII i XVIII wieku

Uczeń:

- charakteryzuje monarchię absolutną na przykładzie Francji,
- podaje podstawowe cechy monarchii parlamentarnej na przykładzie Anglii,
- porównuje te dwie formy ustrojowe, odnosi je do ustroju Rzeczypospolitej,
- przedstawia idee oświecenia w polityce, gospodarce, oświacie i kulturze,
- charakteryzuje reformy oświeceniowe na przykładzie wybranego państwa,
- definiuje monarchię absolutną oświeconą.

Rzeczpospolita Obojga Narodów w pierwszej połowie XVIII wieku

Uczeń:

- przedstawia przyczyny unii z Saksonią,
- ocenia sytuację wewnętrzną i zewnętrzną Rzeczypospolitej w czasach saskich.

W czasach oświecenia

Uczeń:

- przedstawia przyczyny buntu społeczeństwa w koloniach brytyjskich,
- charakteryzuje przebieg walk w wojnie o niepodległość,
- przedstawia wkład Polaków w walkę o niepodległość USA (Kazimierza Pułaskiego, Tadeusza Kościuszki),
- omawia ustrój USA, odnosi założenia ustrojowe do idei oświecenia,
- rozumie znaczenie *Deklaracji Niepodległości* i konstytucji USA,
- wyjaśnia przyczyny rewolucji francuskiej, przedstawia jej następstwa,
- analizuje *Deklarację Praw Człowieka i Obywatela*, odnosi jej zapisy do zasad oświeceniowych,
- lokalizuje w czasie i przestrzeni omawiane wydarzenia.

Rzeczpospolita w czasach stanisławowskich. Walka o utrzymanie niepodległości

Uczeń:

- przedstawia przykłady działań służących naprawie państwa za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, w tym osiągnięcia Komisji Edukacji Narodowej,
- wymienia okoliczności zwołania Sejmu Wielkiego, charakteryzuje i ocenia jego reformy,
- rozumie znaczenie Konstytucji 3 maja dla Rzeczypospolitej w XVIII w. i dla narodu polskiego,
- przedstawia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej, opisuje i ocenia jej następstwa,
- opisuje zmiany terytorialne po każdym rozbiorze, pokazuje je na mapie,
- przedstawia przyczyny, przebieg i skutki insurekcji kościuszkowskiej,
- podaje przyczyny zewnętrzne i wewnętrzne upadku Rzeczypospolitej,
- opisuje osiągnięcia polskiego oświecenie w dziedzinie literatury, sztuki, architektury, wskazuje zabytki epoki w regionie,
- lokalizuje w czasie i przestrzeni omawiane wydarzenia.

Świat w epoce napoleońskiej

Uczeń:

- przedstawia przemiany polityczno-ustrojowe i społeczno-gospodarcze w Europie w dobie napoleońskiej,
- wie, dlaczego Polacy poparli Napoleona,
- ocenia stosunek Napoleona do sprawy polskiej,
- opisuje okoliczności powstania Legionów Polskich, przedstawia ich historię,
- charakteryzuje terytorium i ustrój Księstwa Warszawskiego,

- rozumie znaczenie utworzenia Legionów Polskich we Włoszech,
- wie, jakie znaczenie dla Polaków miało powstanie Księstwa Warszawskiego.

Umiejętności

Uczeń:

- posługuje się mapą (odczytywanie informacji w ujęciu statycznym i dynamicznym),
- dokonuje analizy i interpretacji tekstu źródłowego,
- analizuje źródła ikonograficzne (warstwa informacyjna i propagandowa),
- lokalizuje wydarzenia w czasie, oblicza upływ czasu pomiędzy wydarzeniami, porządkuje wydarzenia w kolejności chronologicznej,
- posługuje się poznanymi pojęciami,
- wykazuje związki przyczynowo-skutkowe między wydarzeniami, a także między zjawiskami z różnych dziedzin życia społecznego, a także zjawiskami zachodzącymi w różnych państwach,
- dostrzega wpływ wydarzeń z przeszłości na współczesny obraz Polski i Europy,
- ocenia dokonania postaci historycznych,
- wyciąga wnioski, uzasadnia swoje stanowisko,
- buduje ciągi narracyjne,
- ocenia postaci i zjawiska.

Postawy

Uczeń:

- szanuje osiągnięcia cywilizacyjne człowieka w różnych epokach historycznych,
- docenia dokonania naszych przodków w zakresie polityki, gospodarki i kultury dla budowy niezależnego i silnego państwa,
- krytycznie odnosi się do wad, które doprowadziły do upadku Rzeczypospolitej,
- przyjmuje system wartości wywodzący się z osiągnięć epoki oświecenia,
- docenia fakt istnienia państwa jako wartości dla narodu.

Po klasie siódmej:

Wiadomości

Europa po kongresie wiedeńskim

Uczeń:

- omawia decyzje kongresu wiedeńskiego dotyczące Europy i ziem polskich,
- wskazuje na mapie wprowadzone zmiany terytorialne,
- charakteryzuje konstytucję Królestwa Polskiego i Rzeczypospolitej Krakowskiej,
- porównuje sytuację Polaków w Królestwie Polskim, na ziemiach zabranych, w Wielkim Księstwie Poznańskim i w Galicji,
- charakteryzuje rozwój gospodarczy, kulturalny i społeczny Królestwa Polskiego,
- przedstawia przyczyny powstania opozycji legalnej i nielegalnej w Królestwie Polskim,
- zna przyczyny wewnętrzne i zewnętrzne wybuchu powstania listopadowego,
- omawia przebieg wydarzeń powstania – działania zbrojne i wydarzenia polityczne,
- opisuje skutki powstania w trzech zaborach,
- charakteryzuje znaczenie Wielkiej Emigracji w życiu kulturalnym narodu,
- charakteryzuje przebieg rewolucji przemysłowej,
- ocenia skutki gospodarcze, społeczne i polityczne rewolucji przemysłowej.

Powstanie styczniowe

Uczeń:

- charakteryzuje sytuację społeczną i polityczną w Królestwie Polskim przed wybuchem powstania styczniowego,
- dostrzega wpływ wiosny posewastopolskiej na przemiany społeczne w Królestwie Polskim,
- przedstawia przyczyny powstania styczniowego,
- opisuje przebieg powstania, również w swoim regionie,
- przedstawia skutki powstania – represje wobec powstańców oraz skutki społeczno-gospodarcze,
- porównuje zasady uwłaszczenia chłopów w różnych zaborach.

Świat na przełomie XIX i XX wieku

Uczeń:

- opisuje procesy zjednoczeniowe (Niemcy i Włochy) i federacyjne (Austro-Węgry),
- dostrzega w tych procesach wpływ ideologii nacjonalistycznej,
- wymienia główne założenia nowoczesnych ruchów politycznych (socjalistycznego, ludowego, nacjonalistycznego),
- przedstawia przyczyny wojny secesyjnej i jej skutki dla USA,
- przedstawia podłoże kolonializmu,
- porównuje sytuację potęg kolonialnych i terytoriów im podporządkowanych,

- charakteryzuje proces przemiany społeczeństw w XIX w. ,
- opisuje przemiany kulturowe na przełomie wieków,
- przedstawia politykę wynaradawiania prowadzoną przez zaborców wobec Polaków,
- opisuje autonomię galicyjską i porównuje ją z autonomią Królestwa Polskiego,
- porównuje sytuację Polaków w trzech zaborach,
- przedstawia i ocenia postawy Polaków wobec zaborców (praca organiczna, trójlojalizm, ruch spółdzielczy),
- przedstawia proces tworzenia się jednolitego narodu polskiego,
- charakteryzuje i porównuje programy polskich partii politycznych w zakresie narodowym i społecznym,
- analizuje wydarzenia z lat 1905–1907.

I wojna światowa

Uczeń:

- wymienia główne przyczyny wojny (polityczne i gospodarcze, pośrednie i bezpośrednie),
- omawia złożoność genezy konfliktu,
- przedstawia charakter działań zbrojnych (wojna światowa, pozycyjna, totalna, technologiczna, manewrowa),
- omawia najważniejsze wydarzenia militarne,
- rozumie wkład ludności cywilnej w prowadzenie konfliktu,
- dostrzega wpływ wojny na postęp technologiczny,
- rozumie podłoże rewolucji w Rosji,
- opisuje przebieg rewolucji i wojny domowej w Rosji,
- dostrzega wpływ rewolucji na działania wojenne we wschodniej Europie (pokój brzeski).

Sprawa polska w czasie I wojny światowej

Uczeń:

- przedstawia ewolucję poparcia dla sprawy polskiej wśród państw walczących,
- dostrzega związek między sytuacją militarną i polityczną państw walczących a stanowiskiem wobec Polaków,
- przedstawia działania Polaków,
- rozumie przyczyny porzucenia przez Józefa Piłsudskiego współpracy z państwami centralnymi,
- charakteryzuje działalność KNP,
- ocenia działania Polaków i postawę państw walczących.

Europa i świat po I wojnie światowej

Uczeń:

- rozumie wpływ wojny na przemiany kulturowe i cywilizacyjne, ocenia te przemiany,
- przedstawia najważniejsze postanowienia traktatów pokojowych z państwami centralnymi,
- dostrzega słabość systemu wersalskiego,
- przedstawia przyczyny zwołania i postanowienia konferencji w Rapallo i Locarno,
- przedstawia cele Ligi Narodów, ocenia działania organizacji,
- charakteryzuje sytuację w państwach totalitarnych (ZSRS i III Rzesza),
- porównuje genezę, podstawy ideologiczne i sposób funkcjonowania państw totalitarnych,
- porównuje państwa totalitarne i demokratyczne.

Polska w okresie międzywojennym

Uczeń:

- przedstawia proces formowania się państwowości polskiej na przełomie 1918 i 1919 r. ,
- na podstawie aktów prawnych wskazuje na proces tworzenia się demokratycznej republiki,
- ocenia postawę polityków i społeczeństwa polskiego,
- rozumie złożoność procesu kształtowania granic,
- omawia przebieg wydarzeń w wytyczaniu granic (działania zbrojne i dyplomatyczne),
- ocenia postawę armii i społeczeństwa w walce o granice państwa polskiego,
- dostrzega wpływ procesu wytyczania granic na sytuację międzynarodową Polski w dwudziestoleciu międzywojennym,
- przedstawia ewolucję ustroju II RP – od demokracji po autorytaryzm,
- dostrzega wpływ sytuacji gospodarczej i społecznej na przemiany polityczne i ustrojowe,
- porównuje funkcjonowanie państwa w okresie obowiązywania konstytucji marcowej i konstytucji kwietniowej,
- ocenia rządy sanacji,
- charakteryzuje gospodarkę II RP, przedstawia jej osiągnięcia i porażki,
- dostrzega powiązania między polską gospodarką a gospodarką świata, między gospodarką a problemami społeczno-politycznymi,
- przedstawia położenie geopolityczne Polski i dostrzega jego wpływ na system sojuszy,
- ocenia politykę równowagi,
- charakteryzuje strukturę społeczną i narodowościową Polski,
- rozumie podłoże konfliktów społecznych i narodowościowych, ocenia postawę władz państwowych w próbach rozwiązywania

konfliktów,

- ocenia rozwój cywilizacyjny państwa i społeczeństwa polskiego, jaki się dokonał w dwudziestoleciu międzywojennym.

Droga do wojny

Uczeń:

- przedstawia proces łamania postanowień traktatu wersalskiego przez nazistowskie Niemcy,
- ocenia politykę Zachodu wobec III Rzeszy i innych agresorów,
- przedstawia skutki paktu Ribbentrop – Mołotow dla Europy Środkowej i Wschodniej.

Umiejętności

Uczeń:

- posługuje się mapą (odczytuje informacje w ujęciu statycznym i dynamicznym),
- dokonuje analizy tekstu źródłowego,
- analizuje źródła ikonograficzne w warstwie informacyjnej i propagandowej,
- lokalizuje wydarzenia w czasie, oblicza upływ czasu między wydarzeniami, porządkuje wydarzenia historyczne w kolejności chronologicznej,
- posługuje się poznanymi pojęciami,
- wykazuje związki przyczynowo-skutkowe między wydarzeniami, między zjawiskami z różnych dziedzin życia społecznego, a także zjawiskami zachodzącymi w różnych państwach,
- dostrzega zmiany w życiu społeczeństw i ocenia te zmiany,
- ocenia zmiany ustrojowe zachodzące w XIX i XX w.,
- dostrzega wpływ wydarzeń z przeszłości na współczesny obraz Polski, Europy i świata,
- ocenia dokonania postaci historycznych,
- wyciąga wnioski, uzasadnia swoje stanowisko,
- buduje ciągi narracyjne,
- ocenia postaci i zjawiska.

Postawy

Uczeń:

- szanuje osiągnięcia cywilizacyjne człowieka w epoce rewolucji naukowej, technologicznej, przemysłowej i społecznej,
- docenia dokonania naszych przodków w zakresie polityki, gospodarki i kultury dla budowy niezależnego i silnego państwa,
- krytycznie odnosi się do zjawisk i ustrojów totalitarnych,
- przyjmuje system wartości związany z demokracją,
- docenia fakt istnienia państwa jako wartości dla narodu,
- szanuje postawę współpracy między narodami.

Po klasie ósmej:

Wojna obronna Polski we wrześniu 1939 roku

Uczeń:

- na podstawie źródeł statystycznych, kartograficznych i pisanych ocenia szanse Polski w starciu z III Rzeszą i ZSRS,
- opisuje przebieg walk w czasie kampanii wrześniowej, wskazuje miejsca największego oporu Polaków,
- przedstawia na przykładach bohaterstwo wojska i społeczeństwa polskiego,
- ocenia postawę Polaków, Francji i Wielkiej Brytanii oraz ZSRS,
- posługując się mapą definiuje pojęcie wojny błyskawicznej,
- opisuje agresję Armii Czerwonej na Polskę.

II wojna światowa

Uczeń:

- wymienia państwa osi i koalicji antyhitlerowskiej, ocenia potencjał bloków walczących państw,
- wymienia momenty przełomowe w wojnie,
- dostrzega związek między posiadaniem inicjatywy strategicznej a przewagą technologiczną i potencjałem demograficznym,
- wyjaśnia przyczyny zwycięstwa koalicji antyhitlerowskiej,
- porównuje politykę okupacyjną Niemiec w różnych częściach Europy,
- przedstawia politykę eksterminacyjną Niemiec wobec ludności żydowskiej, romskiej i słowiańskiej,
- ocenia postawy społeczeństw okupowanej Europy, w tym Polaków, wobec Holokaustu,
- ocenia postanowienia konferencji Wielkiej Trójki z punktu widzenia państw Europy Środkowej i Wschodniej, Niemiec, mocarstw zachodnich oraz ZSRS (Teheran, Jałta, Poczdam),
- przedstawia bilans II wojny światowej: demograficzny, ekonomiczny, polityczny i społeczny, dokonuje oceny zmian.

Polska w czasie II wojny światowej

Uczeń:

- na podstawie mapy przedstawia podział Polski między III Rzeszę a ZSRS,
- porównuje politykę Niemiec i ZSRS wobec społeczeństwa polskiego,
- charakteryzuje metody okupantów i postawę Polaków,
- opisuje i ocenia konflikt polsko-ukraiński na Wołyniu,
- wyjaśnia przyczyny ludobójstwa dokonanego na ludności polskiej przez ukraińskich nacjonalistów,
- charakteryzuje działalność Polskiego Państwa Podziemnego w sferze politycznej i militarnej,
- dostrzega wkład polskiego ruchu oporu w pokonanie państw osi,
- charakteryzuje formy walki cywilnej i zbrojnej,
- przedstawia przyczyny wybuchu powstania warszawskiego, ocenia szanse powodzenia zrywu,
- ocenia postawę powstańców, ludności cywilnej, ZSRS i aliantów zachodnich,
- przedstawia okoliczności powstania i działalność polskich władz na uchodźstwie,
- dostrzega wpływ sytuacji politycznej na pozycję Polski w koalicji antyhitlerowskiej,
- opisuje stosunki polsko-sowieckie,
- przedstawia i ocenia politykę mocarstw wobec Polski ze szczególnym uwzględnieniem konferencji Wielkiej Trójki,
- umieszcza w czasie i przestrzeni działania zbrojne polskich jednostek militarnych,
- ocenia wkład Polaków w pokonanie państw osi,
- przedstawia bilans II wojny światowej w odniesieniu do Polski i Polaków.

Świat po II wojnie światowej

Uczeń:

- rozumie przyczyny rozpadu koalicji antyhitlerowskiej, powstania powojennego ładu dwubiegunowego i bloków polityczno-militarnych,
- rozumie przyczyny powstania ONZ, ocenia cele tej organizacji,
- dokonuje bilansu II wojny światowej w sferze społecznej, gospodarczej i politycznej,
- przedstawia proces przejmowania władzy przez ZSRS i ekipy rządowe innych państw w Europie Środkowej,
- opisuje protesty społeczne na Węgrzech i w Czechosłowacji,
- opisuje proces dekolonizacji, dostrzega związek między II wojną światową a dekolonizacją,
- przedstawia procesy polityczne w krajach Dalekiego Wschodu i Bliskiego Wschodu,
- rozumie, jaką rolę w utrzymaniu światowego pokoju odgrywały wojny i konflikty lokalne (w Korei, Wietnamie i Afganistanie),
- przedstawia przyczyny wewnętrzne i zewnętrzne rozpadu bloku wschodniego i ZSRS,
- dostrzega przekształcenie ładu dwubiegunowego w jednobiegunowy (USA),
- przedstawia procesy demokratyzacji w państwach Europy Środkowej i Wschodniej,
- opisuje procesy integracyjne w Europie i na innych kontynentach,
- charakteryzuje przemiany społeczne i kulturowe w świecie po II wojnie światowej.

Polska po II wojnie światowej

Uczeń:

- opisuje nowy kształt geograficzny, narodowościowy i społeczny Polski po 1945 r.,
- ocenia taktykę komunistów w przejmowaniu władzy, porównuje ją z sytuacją w innych państwach,
- omawia proces budowania nowego porządku w latach 1944–1952,
- ocenia różnorodne postawy Polaków wobec nowej władzy – poparcie lub opór (w tym postawę żołnierzy niezłomnych),
- charakteryzuje terror okresu stalinowskiego, ocenia jego skutki,
- charakteryzuje socrealizm,
- charakteryzuje podłoże polityczne i społeczne wydarzeń 1956 r.

Polska Rzeczpospolita Ludowa

Uczeń:

- opisuje system władzy w komunistycznej Polsce,
- przedstawia formy uzależnienia Polski od ZSRS,
- porównuje podłoże, przebieg i skutki następujących kryzysów: Marzec 68, Grudzień 70, Czerwiec 76,
- charakteryzuje powstanie opozycji (KOR, ROPCiO),
- ocenia rolę Kościoła katolickiego w życiu społecznym i politycznym w PRL,
- dostrzega rolę Jana Pawła II w historii Polski,
- wyjaśnia przyczyny i następstwa strajków w 1980 r.,
- ocenia cele Solidarności oraz postawę społeczeństwa i władz wobec strajków,
- charakteryzuje pozycję Polski na arenie międzynarodowej, działalność w ONZ,
- opisuje przemiany społeczne i kulturowe w PRL.

Polska na drodze do demokracji

Uczeń:

- opisuje przebieg i konsekwencje stanu wojennego,
- ocenia postawę społeczeństwa i władz Polski oraz innych państw wobec stanu wojennego,
- opisuje różne formy oporu społecznego w czasach komunistycznych,
- wyjaśnia przyczyny rozpoczęcia rozmów między władzami PRL a opozycją,
- ocenia fakt porozumienia Okrągłego Stołu oraz ocenia decyzje podjęte w trakcie obrad,
- opisuje wydarzenia 1989 i 1990 r. w Polsce (takie jak: Okrągły Stół, wybory czerwcowe, powstanie rządu Tadeusza Mazowieckiego, wybór Lecha Wałęsy na prezydenta),
- przedstawia założenia planu Balcerowicza, ocenia skutki gospodarcze i społeczne,
- omawia przemiany polityczne w latach 90., spory wewnątrz dawnej opozycji,
- charakteryzuje i ocenia przemiany ustrojowe,
- przedstawia zmiany w pozycji międzynarodowej Polski po rozpadzie bloku wschodniego i przystąpieniu do NATO i UE,
- ocenia zmiany kulturowe zachodzące w społeczeństwie polskim po 1989 r.

Umiejętności

Uczeń:

- posługuje się mapą (odczytywanie informacji w ujęciu statycznym i dynamicznym),
- dokonuje analizy tekstu źródłowego,
- analizuje źródła ikonograficzne w warstwie informacyjnej i propagandowej,
- lokalizuje wydarzenia w czasie, oblicza upływ czasu między wydarzeniami, porządkuje wydarzenia w kolejności chronologicznej,
- posługuje się poznanymi pojęciami,
- wykazuje związki przyczynowo-skutkowe między wydarzeniami, między zjawiskami z różnych dziedzin życia społecznego, a także zjawiskami zachodzącymi w różnych państwach,
- dostrzega zmiany w życiu społeczeństw i ocenia te zmiany,
- ocenia zmiany ustrojowe zachodzące w Polsce w XX i XXI w.,
- dostrzega wpływ wydarzeń z przeszłości na współczesny obraz Polski, Europy i świata,
- ocenia dokonania postaci historycznych,
- wyciąga wnioski, uzasadnia swoje stanowisko,
- buduje ciągi narracyjne,
- ocenia postaci i zjawiska.

Postawy

Uczeń:

- szanuje osiągnięcia cywilizacyjne człowieka,
- dostrzega zagrożenia cywilizacyjne,
- docenia dokonania Polaków w zakresie polityki, gospodarki i kultury dla budowy niezależnego i silnego państwa,
- krytycznie odnosi się do zjawisk i ustrojów totalitarnych,
- przyjmuje system wartości związany z demokracją,
- dostrzega znaczenie integracji europejskiej dla pokoju w Europie,
- docenia fakt istnienia państwa jako wartości dla narodu,
- szanuje postawę współpracy między narodami.

6. Propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia

Kryteria wystawiania oceny

Ocena celująca (6)

Uczeń wykazuje się pełną znajomością faktografii terminologii historycznej, trafnie sytuje wydarzenia historyczne w czasie i przestrzeni oraz umie prezentować i uzasadniać własne stanowisko. Samodzielnie selekcjonuje i interpretuje wydarzenia historyczne, wysuwa oryginalne wnioski, dokonuje niezależnych ocen. Wobec odmiennych poglądów w historiografii wykazuje postawę krytyczną. Dokonuje integracji wiedzy o przeszłości czerpanej z różnych źródeł informacji oraz własnych doświadczeń, ocen i refleksji. Aktywnie uczestniczy w pracy na lekcjach. Osiąga sukcesy w konkursach przedmiotowych i olimpiadzie historycznej.

Ocena bardzo dobra (5)

Uczeń wykazuje się znajomością podstawowych, rozszerzających i dopełniających treści programowych, umiejętnością analizowania i interpretacji wydarzeń historycznych. Dokonuje ich twórczego oceniania oraz wnioskowania. Bez trudności i trafnie umiejscawia wydarzenia w czasie i przestrzeni. Wykazuje zainteresowanie problematyką historyczną, samodzielnie poszerza wiedzę, bezbłędnie wywiązuje się ze stawianych przed nim zadań, a także samodzielnie się ich podejmuje.

Ocena dobra (4)

Uczeń zna podstawowe i rozszerzające treści programowe, umie odtwórczo, ale logicznie formułować oceny i wnioski oraz interpretować fakty i zjawiska historyczne. Z drobnymi błędami potrafi je umiejscowić w czasie i przestrzeni. Wykazuje aktywność na zajęciach; dobrowolnie podejmuje się stawianych przed nich zadań.

Ocena dostateczna (3)

Uczeń wykazuje się znajomością podstawowych wiadomości historycznych, ograniczoną umiejętnością ich analizy przyczynowo-skutkowej. W niewielkim stopniu podejmuje próbę oceny wydarzeń i zjawisk historycznych. W zakresie podstawowym operuje czasem i przestrzenią. Posługuje się językiem potocznym, ma ubogi zasób słownictwa.

Ocena dopuszczająca (2)

Uczeń – mimo wyraźnych braków w wiedzy oraz błędów – potrafi przy wydatnej pomocy nauczyciela opanować wiadomości i umiejętności konieczne, istotne dla dalszego etapu kształcenia. Formułuje powierzchowne wnioski i płytkie oceny wydarzeń oraz postaci. Wykazuje niewielką znajomość chronologii i terminologii oraz błędnie lokalizuje fakty historyczne w przestrzeni. Operuje językiem bardzo prostym i ubogim pod względem leksykalnym.

Ocena niedostateczna (1)

Uczeń nie opanował podstawowego materiału rzeczowego i terminologii historycznej. W sposób błędny formułuje oceny; wysuwa nieprawdziwe wnioski. Nie ma umiejętności lokalizowania wydarzeń historycznych w czasie i przestrzeni. Popelnia poważne błędy chronologiczne. Jego język jest bardzo prosty i niekomunikatywny. Poziom wiedzy i umiejętności uniemożliwia mu kontynuację nauki na wyższym szczeblu kształcenia.

Bieżące ocenianie obejmuje: dłuższe formy pracy pisemnej, testy, krótkie formy pisemne (kartkówki), sprawdziany z mapek, pracę z tekstem źródłowym, odpowiedzi ustne, pracę w grupach, prace długoterminowe, spraw- dziany z działu. Oceniana może być także aktywność ucznia na lekcjach, prace domowe, udział w konkursach i olimpiadach.

Krótką charakterystyka poszczególnych form oceniania

Sprawdzian wiadomości

Sprawdzana jest wiedza i umiejętności z danego działu. Może przybrać formę testu z różnorodnymi typami zadań, jak również dłuższych form wypowiedzi (jak w klasach VII–VIII).

Tekst źródłowy, materiał kartograficzny, ikonograficzny i statystyczny

Umiejętność analizy wymienionych źródeł informacji historycznej jest sprawdzana przez udzielenie odpowiedzi na postawione pytanie do jednego lub kilku materiałów źródłowych zestawionych w całość problemową.

Krótkie sprawdziany i odpowiedzi ustne

Obejmują wiedzę i umiejętności z niewielkiej partii materiału. Można je przeprowadzić na podstawie np. tekstu źródłowego.

Aktywność ucznia na lekcji i udział w konkursach

Bardzo motywuje uczniów do pracy. Pozwala uczniom na wykazanie się wiedzą pozaprogramową.

Projekt/portfolio

Sprawdzane i oceniane są nie tylko wiedza, ale również sposób ujęcia tematu, ilość zgromadzonych wiadomości i sposób prezentacji. W przypadku projektu także podział pracy w grupie i poziom wywiązania się ze zleconych zadań.

7. Bibliografia

- Arends R.I., *Uczymy się nauczać*, przeł. K. Kruszewski, Warszawa 2002
- Bauman Z., *Globalizacja*, przeł. E. Klekot, Warszawa 2004
- Bieniek M., *Dydaktyka historii*, Olsztyn 2009
- Bereźnicki F., *Dydaktyka kształcenia ogólnego*, Kraków 2001
- Buzan T. i B., *Mapy twoich myśli*, Łódź 1999
- Cesarz Z., Stadtmüller E., *Problemy polityczne współczesnego świata*, Wrocław 2002
- Czerny J., *Zarys pedagogiki aksjologicznej*, Katowice 1998
- Denek K., *Aksjologiczne aspekty edukacji szkolnej*, Toruń 2000
- Denek K., *Wartości i cele edukacji szkolnej*, Poznań – Toruń 1994
- Dylak S., *Wprowadzenie do konstruowania szkolnych programów nauczania*, Warszawa 2000
- Fiołek-Lubczyńska B., *Film, telewizja i komputery w edukacji humanistycznej. O audiowizualnych tekstach kultury*, Kraków 2004

- Frąckowiak T., *Edukacja, demokracja i sumienie. Studium pedagogiczne*, Poznań 1998
- Goban-Klas T., *Cywilizacja medialna: geneza, ewolucja, eksplozja*, Warszawa 2005
- Grabowska M., Szawiel T., *Budowanie demokracji. Podziały społeczne, partie polityczne i społeczeństwo obywatelskie w postkomunistycznej Polsce*, Warszawa 2003
- Hendrykowski M., *Film jako źródło historyczne*, Poznań 2000.
- *Informacja w społeczeństwie XXI wieku*, pod red. M. Rószkiewicz i E. Wędrowskiej, Warszawa 2005
- Kamiński A., *Myśli o Polsce i wychowaniu*, wybór i red. A. Janowski, Warszawa 2003
- Kępką Z., *Czas i przestrzeń w nauczaniu historii*, Łowicz 1992
- Korczak J., *Prawidła życia. Pedagogika dla dzieci i młodzieży*, Warszawa 1988
- Kruszewski K., *45 minut. Prawie cała historia pewnej lekcji*, Warszawa 1993
- *Kształcenie ustawiczne – idee i doświadczenia*, pod red. Z.P. Kruszewskiego, J. Półturzyckiego, E.A. Wesołowskiej, Płock 2003
- *Kształtowanie postaw obywatelskich*, pod red. T. Gabisia i R. Zapotocznego, Wrocław 2005
- Maternicki J., *Edukacja historyczna młodzieży. Problemy i kontrowersje u progu XXI wieku*, Toruń 1998
- Nęcka E., *Trening twórczości*, Kraków 1998
- Niemierko B., *Między oceną szkolną a dydaktyką. Bliżej dydaktyki*, Warszawa 2001
- Ochenduszek J., *Planowanie pracy dydaktycznej nauczyciela*, Bydgoszcz 1997
- Okoń W., *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Warszawa 1996
- Pankowska K., *Drama – zabawa i myślenie*, Warszawa 1990
- *Pedagogika. Leksykon PWN*, pod red. B. Milerskiego i B. Śliwerskiego, Warszawa 2000
- *Pedagogika ogólna. Problemy aksjologiczne*, pod red. T. Kukołowicz i M. Nowaka, Lublin 1997
- Rulka J., *Współczesne problemy edukacji historycznej*, Toruń 2003
- *Sztuka nauczania*, pod red. K. Konarzewskiego, Warszawa 2004
- Szymański M.S., *O metodzie projektów. Z historii, teorii i praktyki pewnej metody kształcenia*, Warszawa 2000
- Topolski J., *Jak się pisze i rozumie historię*, Warszawa 1996
- *Uczyć inaczej*, pod red. G. Lutowskiego, Poznań 1994
- *Wartości w edukacji historycznej*, pod red. J. Rulki, Bydgoszcz 1999
- Węglińska M., *Jak przygotować się do lekcji*, Kraków 1997
- Wójciki J., *ABC nauczyciela nowatora*, Kalisz 1996
- Wójciki J., *Notatki nauczyciela poszukującego*, Kalisz 1994